

Студент 1 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

ФОНДОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЙОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Зроблено аналіз фондового ринку України, розглянуто проблеми ринку цінних паперів, які потребують детального вивчення, а також запропоновано заходи, які відіграють позитивну роль у його розвитку.

Аннотация. Сделан анализ фондового рынка Украины, рассмотрены проблемы рынка ценных бумаг, которые требуют детального изучения, а также предложены мероприятия, которые играют положительную роль в его развитии.

Annotation. The analysis of the Ukrainian stock market has been held, the problems of the securities market which require detailed study have been examined, and the measures which play the positive role in its development have been proposed.

Ключові слова: фондовий ринок, біржова торгівля, регулювання біржового ринку.

Обрана тема є актуальною в наш час, оскільки в сучасній ринковій економіці важливе місце відводиться ринку цінних паперів. Процес його формування та розвитку в умовах, які склалися, несе об'єктивний та закономірний характер. Метою дослідження є аналітичний огляд фондового ринку України, дослідити організацію та регулювання ринку цінних паперів.

Вчені, які займалися проблемою розвитку фондового ринку України – це Є. Звягильський, С. Москвін, Д. Шаврук.

Фондовий ринок є однією з найважливіших частин економіки будь-якої країни, у тому числі й України. З його допомогою здійснюється перетік інвестиційних ресурсів і капіталу з однієї галузі в іншу, тобто відбувається автоматичне регулювання інвестиційних процесів в економіці країни та регіонів. Чим краще й ефективніше буде працювати фондовий ринок, тим швидше та інтенсивніше буде розвиватися економіка країни [1, с. 524].

Загальну ситуацію на вітчизняному фондовому ринку можна охарактеризувати як кризову. На ринку спостерігався подальший спад торговельної активності та зниження цін на фінансові інструменти. За результатами січня-березня 2011 року індекс ПФТС (Перша Фондова Торгова Система), що відображає коливання цін на акції найбільш привабливих підприємств, зменшився порівняно з початком року на 24,6 %. Зниження індексу ПФТС пов'язане з кризовими явищами на світових фінансових ринках, що, крім іншого, призвело до зменшення зацікавленості інвесторів у інвестуванні коштів у цінні папери країн із перехідною економікою, у тому числі України [2, с. 11].

На сучасному етапі розвитку біржової торгівлі в Україні існує ще багато невирішених проблемних питань, які потребують детального вивчення. Це, насамперед, стосується таких проблем:

- недостатня пропозиція інструментів фондового ринку з прийнятними для інвесторів характеристиками щодо доходності, ризиковості, ліквідності та захищеності, а також відносно незначним обсягом інвестиційного капіталу;
- низький рівень капіталізації фондового ринку;
- дуже низький рівень прозорості фондового ринку: інформація, яка доступна серед учасників ринку про діяльність не завжди достатня, актуальна й об'єктивна;
- недостатня розвиненість ринків базових інструментів та недосконале законодавче регулювання в цій сфері, які зумовили фактичну відсутність повноцінного ринку деривативів;
- відсутність охоплення сегментом ринку похідних фінансових інструментів валютного та товарного ринків, при тому що формування справедливих цін на важливі для економіки країни товари, такі, як: енергоносії, зерно, метали, продукція хімічної промисловості, дерево і тощо, неможливе без використання термінових інструментів.

Порівняно з попередніми роками, загальний обсяг ОВДП (облігації внутрішньої державної позики), що перебувають в обігу, суттєво збільшився на 01 січня 2011 року становив 136 187, 59 млн грн. Погашення та сплата доходу за ОВДП здійснювалися своєчасно та в повному обсязі, який з початку року становив 30 689, 36 млн грн, у тому числі основний борг – 19 555, 71 млн грн, сплата доходу – 11 133, 65 млн грн [3, с. 11].

Організацію українського ринку цінних паперів і створення необхідних умов для його функціонування прийняла на себе Українська фондова біржа (УФБ). Серед її акціонерів (усього їх близько 30) такі великі республіканські банки, як Укрінбанк, Агробомбанк, Укрсоцбанк, Агропромбанк "Україна", Ощадний банк України, регіональні банки в Одесі, Дніпропетровську, Харкові, Донецьку, Ужгороді, Криму.

Сьогодні Національний банк і Мінфін шукають кредиторів на внутрішньому ринку. У НБУ вважають, що кошти фізичних осіб повинні "працювати" на благо української економіки, випуск валютних ОВДП залучить значні кошти в економіку України, зменшить вартість валютних запозичень, позитивно вплине на платіжний баланс і сприятиме розвитку всього фондового ринку України.

Станом на 1 лютого 2012 року валютні банківські вклади фізичних осіб (у доларовому еквіваленті) в Україну складають 18,8 млрд дол., а обсяг готівкової валюти поза банками, на руках у населення, згідно з оцінками експертів,

Проте, Закон "Про депозитарну систему України", який 7 вересня 2012 року був переданий на підпис Президенту, може призвести до катастрофічних наслідків для фондового ринку. Принаймні, в цьому переконані учасники ринку.

Справа в тому, що закон передбачає створення єдиного розрахункового центру (ЄРЦ), якому будуть передані ексклюзивні права на надання клірингових послуг. 75 % акцій ЄРЦ, згідно із законом, будуть належати НБУ. Прибічники закону стверджують, що це зробить ринок більш прозорим та "допоможе побудувати надійну систему клірингу" [5, с.10].

В Україні здійснюється як внутрішнє, так і зовнішнє регулювання біржового ринку. Внутрішнє регулювання полягає у підпорядкуванні діяльності бірж внутрішнім правилам, нормативним документам та процедурам, які регулюють діяльність біржі в цілому та окремих її підрозділів. Зовнішнє регулювання полягає у підпорядкуванні діяльності бірж законодавчим та нормативним актам держави, інших організацій, а також міжнародним угодам.

Безумовно, регулювання відносин на ринку цінних паперів потребує доведеної нормативно-правової бази. Однак говорити про останню поки що не доводиться. У принципі, саме це є основою недоліків, які існують на сьогоднішній день на ринку цінних паперів в Україні, серед яких можна виділити такі:

- все ще не отримала логічного завершення розробка правового забезпечення формування національного ринку цінних паперів. Концепція фондового ринку України витримала у Верховній Раді України лише перше читання;
- до створення достовірно цивілізованих інвестиційних інститутів, спрямованих виконувати посередницькі функції між емітентами і покупцями цінних паперів, "дистанції величезного розміру". Фактично незадіяними або задіяними надто мало в цій найважливішій справі залишаються банки, система казначейства і валютна біржа. Ситуація посилюється і підрваною, у зв'язку із несумлінною (якщо не сказати більше) діяльністю, репутацією великої кількості фінансових посередників;
- в Україні поки що відсутня чітка система гарантій розміщення цінних паперів як для вітчизняних, так і для іноземних фізичних і юридичних осіб;
- питання про лімітування купівлі окремих видів цінних паперів в Україні (на відміну від Росії, де ліміт купівлі державних короткострокових зобов'язань для фірм-нерезидентів становить 10 %) поки в практичній площині не ставиться;
- досі не врегульоване питання про присутність на національному ринку цінних паперів фірм-нерезидентів як самостійних фінансових партнерів;
- не доведена до логічного завершення і технічна сторона справи. Так, унаслідок вибіркового обстеження стану ринку цінних паперів в Україні, проведеного в минулому році управлінням статистики України спільно з статистичними управліннями Дніпропетровської, Донецької, Закарпатської, Львівської, Полтавської, Харківської областей і м. Києва, встановлено, що тільки 76 % цінних паперів були надруковані з усіма необхідними реквізитами, включаючи захист;
- розвиток національного ринку цінних паперів багато в чому стримується все ще неадекватною сприйнятливістю населення. Навіть у Росії гроші в цінні папери (акції й облігації) вкладають лише 2 % жителів Москви і 3 % петербуржців, ще меншу активність виявляють наші співгромадяни. З недовірою ставиться населення (після відомих подій) до держави;
- нормальне функціонування ринку цінних паперів ускладнюється істотною недостатчею достовірної і докладної інформації. Разом з тим, недосконалість інформаційного забезпечення зумовлена ще і відсутністю належної стандартизації обліку цінних паперів відповідно до міжнародних стандартів. І, нарешті, на національному ринку цінних паперів поки ще не знайдено оптимальне співвідношення біржового і позабіржового готівкового і безготівкового оборотів.

Позитивну роль у розвитку ринку відіграють:

- факт появи на ньому акцій приватизованих промислових підприємств, завдяки чому збільшується обсяг "предмета діяльності", тобто цінних паперів;
- значна зміна спекулятивної спрямованості фондового ринку за рахунок активізації діяльності як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів;
- перспективи створення інституту незалежних реєстраторів, що значно полегшить процес переоформлення іменних цінних паперів, збільшить швидкість їх обороту і значною мірою зрівняє права акціонерів;
- наявність кваліфікованих професійних учасників ринку цінних паперів;
- удосконалення законодавства, яке регулює діяльність фондового ринку України.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Экономическая теория : учебн. пособ. / под общ. ред. акад. В. И. Видяпина, акад. Г. П. Журавлевой. – 4-е изд. – М. : ИНФРА-М, 2010. – 640 с. 2. Аналітичний огляд фондового ринку України // Фінансовий ринок. – 2011 – № 6(68). – С. 11–13. 3. Випуск та обіг державних цінних паперів // Фінансовий ринок. – 2011. – № 2(88). – С. 11. 4. Твій бізнес-оглядач [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ct.biz.ua /2012/03/>. 5. Повний ЄРЦ // Гроші. – 2012. – № 18(236) – С. 10.